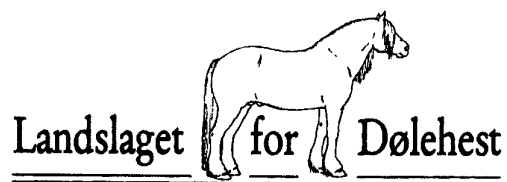

AVLSPLAN

FOR

DØLEHEST

Stiftelsen

NORSK HESTESENTER

Starum

2850 Lena Tlf: 61 14 10 00 Fax: 61 14 10 90

E-post: nhest@nhest.no www.nhest.no

Fastsatt av Styret i Norsk Hestesenter første gang 24.april 1995,
revidert 1.mars 2006.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	Innledning.....	5
2	Rammebetingelser for avlsarbeid på hest i Norge.....	5
2.1	Hesteholdets omfang og brukere av hest.....	6
2.2	Avlsdyrbestand og avlsstruktur.....	7
2.3	Økonomiske rammebetingelser for avlsarbeidet.....	8
2.4	Faglig utvikling og samarbeid.....	9
3	Generell avlsmålsetting på hest.....	9
4	Overordna avlsmålsetting for dølgehesten.....	10
5	Avlsmålet for dølgehesten.....	11
5.1	Rasebeskrivelse av dølgehesten.....	11
5.2	Egenskaper som vektlegges for å forbedre egenskaper i avlsmålet.....	12
6	Utvalg av hingster – kåring.....	12
6.1	Kåringsbestemmelser.....	13
6.1.1	Utstillingsrett.....	13
6.1.2	Kåring/premiering.....	13
6.1.3	Førstegangs individbedømmelse.....	13
6.1.4	Andregangs individbedømmelse.....	13
6.1.5	Tredjengangs individbedømmelse.....	13
6.1.6	Spesielle hensyn.....	14
6.2	Eksteriørbedømmelse, veterinærundersøkelse og bruksprøve på utstilling.....	14
6.2.1	Individbedømmelse.....	14
6.2.2	Lidelser som diskvalifiserer fra kåring/premiering.....	14
6.2.3	Klinisk undersøkelse av kjønnsorgan i forbindelse med kåring.....	15
6.2.4	Føllprosent/fruktbarhet.....	15
6.2.5	Avkomsinformasjon.....	15
6.3	Utvida bruksprøver på stasjon.....	15
6.4	Hingster med avkomsgruppe.....	16
6.5	Bruk av egen ukåret hingst på egne hopper.....	16
6.6	Bruk av embryo.....	17
6.7	Kunstig semin (KS).....	17
6.8	Bruk av sæd frå død hingst.....	17
7	Rangering av hopper.....	17
7.1	Hoppeutstillinger.....	17
8	Avlsregulerende tiltak.....	17
8.1	Ekstraordinære tiltak mot innavl.....	17
9	Avlsstimulerende tiltak.....	17
9.1	Avlsstimulerende tiltak i regi av Landslaget for Dølgehest.....	17
9.2	Avlsstimulerende tiltak i regi av Norsk Hestesenter.....	18
9.2.1	Hingsteutstillinger.....	18
9.2.2	Hoppeutstillinger.....	18
9.2.3	Unghestskue.....	18
9.2.4	Norsk Hesteavlsseter.....	18
9.2.5	Individregistrering og utgivelse av stambok.....	18
9.2.6	Annen økonomisk støtte til avlsarbeidet.....	18
10	Oppfølging av avlsplanen.....	19
10.1	Revisjon av avlsplan.....	19

10.2	Endringsforslag	19
10.3	Avlsråd	19
11	Instrukser for kåringsnemnd og dommere	19
11.1	Regelverk	19
11.2	Utdanning av dommere	19
11.3	Oppfølging av dommere	19
12	Klagebehandling av kåringsavgjørelser	20
12.1	Klagerett	20
12.2	Klagebehandling	20
	Vedlegg 1: FIG 2. Utvalgsmodell for hingster	21
	Vedlegg 2: Godkjente avlsorganisasjoner pr aug 2005	Error! Bookmark not defined.
	Vedlegg 3: Forskrift om godkjente (reinavla/registrerte) dyr av hestefamilien	Error! Bookmark not defined.
	Vedlegg 4 : Regler for offisielle hesteutstillinger	Error! Bookmark not defined.
	Vedlegg 5: Bruksprøvereglement for hopper og hingster	Error! Bookmark not defined.
	Vedlegg 6a: Utdrag av registreringsregler	22
	Vedlegg 6b: Regler for registrering av de tre særnorske rasene	23
	Vedlegg 7: Mandat klagenemd	Error! Bookmark not defined.
	Vedlegg 8: Instruks for avlsrådet	Error! Bookmark not defined.

Revisjonsoversikt

Endrings-tidspunkt	Endring												
<p>Avlsplanen ble revidert i styret ved Norsk Hestesenter .....2006.</p> <p>Endringene vil tre i kraft fra og med bedekningsåret 2006.</p>	<p>Kapittel 4 Overordna avlsmålsetting for dødehesten: Endret ordlyd: ”Landslaget for Dølehest har som formål gjennom reinrasa avl å fremme rasens særpreg, ta vare på dens egenart og mangfold, og avle fram en sunn og funksjonsdyktig hest. Dølehesten er en sterkbygd, rolig og robust kjørehest med allsidige bruksegenskaper. For dølehest innebærer dette å sikre en langsiktig avlsframgang for egenskapene i avlsmålet. Landslaget for Dølehest ønsker å bevare dølehesten slik den er i dag, med hensyn til størrelse, renhet, fargevariasjon og avtegn. Avlsplanen skal medvirke til et for rasen og brukerne tjenlig og planfast avlsarbeid, som sikrer en langsiktig forvaltning av populasjonen.”</p>												
	<p>Kap 5 – endret vektlegging av egenskaper i avlsmålet:</p> <table border="0"> <tr> <td>Eksteriør</td> <td>50%</td> <td>(tidligere: 30%)</td> </tr> <tr> <td>Bruksegenskaper</td> <td>20%</td> <td>(tidligere: 25%)</td> </tr> <tr> <td>Lynne</td> <td>20%</td> <td>(tidligere: 30%)</td> </tr> <tr> <td>Holdbarhet</td> <td>10%</td> <td>(tidligere: 15%)</td> </tr> </table>	Eksteriør	50%	(tidligere: 30%)	Bruksegenskaper	20%	(tidligere: 25%)	Lynne	20%	(tidligere: 30%)	Holdbarhet	10%	(tidligere: 15%)
Eksteriør	50%	(tidligere: 30%)											
Bruksegenskaper	20%	(tidligere: 25%)											
Lynne	20%	(tidligere: 30%)											
Holdbarhet	10%	(tidligere: 15%)											

	<p>Pkt. 5.1 rasebeskrivelse – ny ordlyd Størrelse: Dølehesten er lavrektangulær, dvs. at den er lengre enn den er høy, men høyden varierer. Dølehestens mankehøyde (stangmål) ligger vanligvis innenfor området (148-155 cm), men det er ikke uvanlig å finne typegode individer som avviker fra dette. Det er viktig at det ikke fokuseres for sterkt på størrelse (mankehøyde) men tar hensyn til at hesten er rasetypisk.</p> <p>Farge og avtegn: Godkjente farger er sort, brun, rød, borket, blå(skimmel) og gul. Avtegn som stjerne og bles eller i kombinasjon er vanlig. Bles som omfatter øyne og store avtegn på bein er ikke ønskelig. Hvite hester premieres ikke.</p> <p>Bevegelser: Bevegelsene må være korrekte, ledige og romslige, taktfaste og veggvinnende.</p>
	<p>6.1.5 Tredjegangens individbedømmelse Endret ordlyd: ” En premiært hingst skal møte på hingstekåring til ny vurdering fem år etter at den ble kåret.” (tidligere: ved 8 års alder)</p>
	<p>Pkt 6.3 – endret ordlyd: Hingster som ikke møter til utvida bruksprøve uten gyldig grunn, samt hingster som ikke består utvida bruksprøver, kan ikke meldes til hingsteutstilling et senere år.</p>
	<p>Pkt 8.1 – Ny ordlyd: Landslaget for Dølehest skal til enhver tid vurdere innavlssituasjonen i populasjonen. De skal vurdere ulike alternativer for å regulere innavlsgraden. Et tiltak som etter nærmere spesifisering, kan innføres for å kontrollere en eventuell innavlsøkning, er tildeling av hoppekvoter ved kåring. Landslaget innhenter i denne sammenheng, råd og innspill ifra forskningsmiljøet og avlsledelsen ved Norsk Hestesenter. Ved et eventuelt behov for innslag av nye gener i dølehestavlen, kan det kun benyttes hingster av kaldblods traver eller nordsvensk hest som er kåret av norsk kåringsnemnd for dølehest.</p>
	<p>Vedlegg 6b pkt 1.1: Avkom/etterkommere etter hingster av kaldblodstraver og nordsvensk hest som var benyttet i innavlsprosjektet perioden 2000-2001 og 2002 skal godkjennes i A-registeret.</p>
	<p>Kapittel 9 Avlsstimulerende tiltak: 9.1 Avlsstimulerende tiltak i regi av Landslaget for Dølehest Det skal utbetales pengepremier til alle hingster som møter til utvida bruksprøve i stasjon. Styret i Landslaget vurderer beløpet til enhver tid.</p> <p>Landslaget ønsker å stimulere til at flere to og tre års hingster møter på utstilling.</p> <p>Landslaget ønsker å støtte de lokale laga, slik at vi sikrer tilgang på hingster i alle distrikter.”</p>

1 INNLEDNING

Avlsarbeidet med hest er i Norge basert på sterke tradisjoner. Interesserte oppdrettere, statskonsulenttjenesten, kåringsnemnder etc., har i tillegg til våre tradisjonelle avlstiltak som hesteavlsetter, hesteavlslag og utstillingsvesenet, lagt grunnlaget for dagens kvalitet på hest i Norge. I de senere tiår har prestasjoner og konkurranseresultater fått økt betydning. Dette bidrar til at grunnlaget for å drive avl av hest er noe forandret.

Norsk Hestesenter er ansvarlig for å utarbeide avlsplaner for alle hesteraser/typer som det drives organisert avl med i Norge. Ved siden av å være retningsgivende for hvordan avlen skal drives i framtida, skal avlsplanene gi grunnlaget for utvalg av avlsdyr, være retningslinjer for kåringsnemnd/dommere, være et juridisk dokument ved klagesaker og være retningsgivende for tildeling av økonomisk støtte til avlsarbeidet.

Avlsplanene har hatt utgangspunkt i et spørreskjema om avlsmål, avlstiltak og avlsplaner som ble sendt alle avlsorganisasjonene. Disse ble bearbeidet, og momenter fra spørreskjemaene ble diskutert nærmere sammen med representanter for de aktuelle avlsorganisasjonene. På basis av dette har så de enkelte planene blitt utarbeidet. Avlsplanene skal være et ledd i det videre arbeidet med en nasjonal avlsplan for hest.

Gruppen som har arbeidet med avlsplanene er: Leder av avlsrådet ved Norsk Hestesenter, Prof. Odd Vangen, avlsleder ved Norsk Hestesenter, Tore Kvam og prosjektleder Nina Valberg Nordrum. Turid Helfjord, Live Ulven og Solveig Wisløff ved Norsk Hestesenter har i tillegg gitt verdifulle bidrag, og mange verdifulle bidrag er også mottatt fra avlsorganisasjonene. Det Norske Travselsskap har sjølv hatt ansvaret for utarbeidelsen av avlsplanene for de to traverrasene. Dette arbeidet har foregått i samarbeid med forskningsmiljøene ved Norges Veterinærhøgskole og Norges Landbrukshøgskole. Sluttbearbeiding har avlsutvalget i Det Norske Travselsskap stått for basert på høringsuttalelser fra bl.a. forbund og lag.

Avlsplanene skal være operative f.o.m. avlssesongen 1995. Før endelig godkjenning, har planen vært ute til høring i de enkelte organisasjonene. Det er et ønske at den endelige avlsplan blir et aktivt brukt hjelpemiddel i avlsarbeidet med hest i Norge.

2 RAMMEBETINGELSER FOR AVLSARBEID PÅ HEST I NORGE

Hovedformålet med avlsarbeidet er å oppnå genetisk framgang for de ulike egenskapene i forhold til intensjonene, slik de er nedfelt i avlsmålet. En viktig del i avlsplanarbeidet vil være å vurdere de ulike rammer eller begrensninger som foreligger. Rammene kan være av både ekstern og intern karakter. Med eksterne forhold menes f.eks. nasjonale og internasjonale politiske forhold, bioteknikker og kvalitetskrav. De rammevilkår som næringa sjølv setter for avlsarbeidet vil preges av de ytre forholdene, men er også styrt av næringas egne målsetninger, dyrestruktur, regelverk for avlsdyr, næringspolitiske disposisjoner og ikke minst den økonomiske evne næringa til enhver tid har. Dyrearten vil også ha sine særegne biologiske betingte begrensninger som f.eks. fruktbarhet, som setter grenser for effektiviteten i avlsarbeidet. Det vil derfor være nødvendig å vurdere mulige avlsmessige tiltak og deres sannsynlige effekt, opp mot de begrensninger som eksisterer.

2.1 Hesteholdets omfang og brukere av hest

Hestetallet i Norge ligger i dag opp mot 50 000 hester totalt, og årlig bedekkes det rundt 5000 hopper. Rasefordeling viser at dødehest og kaldblodstraver utgjør ca. 30 % av hestene, varmbloodstraver 20 %, fjordhest 11 % og ridehester og ponnier ca. 20 %. I tabell 1 nedenfor er det vist en oversikt over registrerte hester i ulike grupper pr. 31.12.2000 (Norsk Hestesenter). Antall registrerte hester vil være mindre enn det faktiske antallet, da mye hest ikke tilhører noen definert brukergruppe, eller ikke er registrerte i sin gruppe.

**Tabell 1 Antall hester i ulike grupper
(Norsk Hestesenter 31.12.2000)**

Brukergruppe	Ant. reg. hester	% 1990	% 1998	% 2000
Det Norske Travelskap	22000	52,0	43,5	45,0
Fjordhest	5500	16,9	12,9	11,2
Islandshest	5000	8,4	11,7	10,2
Ponnier	4500	4,2	7,1	9,2
Norsk varmbloods ridehest	4000	6,5	9,4	8,2
Dødehest	3000	5,6	7,1	6,1
Nordlands/Lyngshest	2300	3,7	5,7	4,7
Fullbloodshester xx	2100	1,7	1,4	4,3
Fullbloodsaraber ox	650	1,1	1,5	1,3

I dag brukes hesten først og fremst til sport og fritidsaktivitet, og behovet for hest i landbruket er minimalisert de siste tiår. Kun ca. 7 % av driftsenhetene i jordbruket har hest, og disse bruksenheter brukte hesten ca. 30 timer pr. år i jordbruket og ca 20 timer pr. år i skogbruket. I skogbruket det vært en økende interesse for bruk av hest, særlig i tynning og transport over kortere distanser.

Det foregår totalisatorløp ved 11 travbaner og en galoppbane i Norge. Travsporten er den største hestesportsgreina. Totalisatorspill ble innført i 1928 og var hovedårsaken til den sterke utviklinga i travravlen. I år 2000 ble det i Norge spilt på hest for 2,5 milliarder kroner. Ca. 5000 travere og 400 galopphester deltar i totalisatorløp hvert år.

Interessen for ridesporten har vært sterkt økende de siste tiår. Konkurranseridningen omfatter de fire grenene sprang, dressur, feltritt, voltige og distanseritt. Konkurranseskjøring er relativt nytt i Norge. Sporten er organisert i Norges Rytterforbund som har 22 000 medlemmer fordelt på ca. 270 klubber. Ca. 6500 hester er registrert i konkurransesammenheng (krets nivå og høyere).

Ponnirasene dekker behovet for en mindre hest til barn.

Flere av raseorganisasjonene arrangerer egne konkurranser innenfor ridning og kjøring.

2.2 Avlsdyrbestand og avlsstruktur

Antall avlsdyr i populasjonen vil sette begrensninger for avlsframgangen. Seleksjons-intensiteten (utvalgsintensiteten) og sikkerheten i utvalget vil bli mindre i små populasjoner, og føre til redusert avlsframgang. I små populasjoner må en dessuten ofte sette begrensninger på avlsarbeidet i form av mottiltak ovenfor en innavlsøkning. I avlsprogram der nyere teknikker innen avlsverdiberegning blir tatt i bruk, vil det også være nødvendig å forholde seg til innavl.

Som det går fram av tabell 2 nedenfor, er det stor variasjon i antall avlsdyr innen de enkelte hestepopulasjonene i Norge. Ofte er avlsdyra også geografisk spredt ut over store avstander, noe som vanskeliggjør avlsarbeidet. Strukturen i hesteavlen, med mange små enheter, bidrar til liten investeringsevne både mht. tekniske og arbeidsmessige avlstiltak. Det betyr at eventuelle tiltak som man ønsker å beholde eller innføre må være økonomisk lette å bære og arbeidsmessig lite krevende for at man kan forvente stor oppslutning.

Tabell 2 Avlsdyrbestand av alle norske hesteraser i 2000 (Antall avlshingster og avlshopper)

Dette er antall aktive avlsdyr registrert i avlsorganisasjonene. I tillegg finnes det et stort antall brukshester.

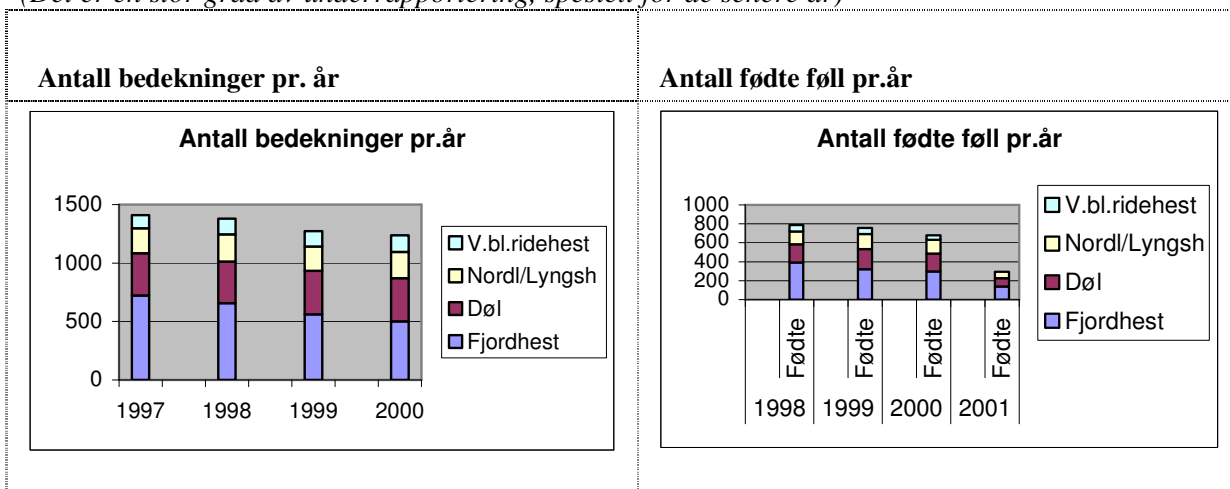
Rase	2000	
	Hingster	Hopper
Dølehest	33	373
Fjordhest	49	500
Nordlands-/Lyngshest	42	225
Varmblods ridehest	34	150
Fullblods araber	45	53
Shagya	5	17
Islandshest	23	273
Lipizzaner	2	4
<i>Ponnier</i>		
• <i>Sportspanni</i>	23	34
• <i>Connemara</i>	7	4
• <i>New Forest</i>	24	13
• <i>Welsh</i>	43	41
• <i>Dartmoor</i>	8	9
• <i>Exmor</i>	1	0
• <i>Godtlandsruss</i>	8	4
• <i>Shetland</i>	115	259
Kaldblods travet	99	1813
Varmblods travet	141	1339
Engelsk fullblod	10	101
Andre	10	20

De nasjonale eller særnorske rasene har begrensninger i avlsarbeidet ved at de i liten utstrekning kan importere nytt avlsmateriale utenfor Norge. For disse rasene har Norsk Hestesenter et særlig forvaltningsansvar når det gjelder å ivareta den levende kulturarv som disse rasene representerer. Norge har et særlig ansvar for å ta vare på, avle og utvikle disse rasene. Dette forutsetter at avlsarbeidet gjennomføres på en forsvarlig måte. Raser med internasjonal tilknytning, har gjerne et samarbeid med sin moderorganisasjon. Der ligger det ofte klare direktiver og forpliktelser for avlsarbeidet som den enkelte raseforening må forholde seg til. Det gjelder både stambokføring, identifisering, avlsteknikker (kunstig sædovertføring, nyere fruktbarhetsteknikker etc.).

I henhold til "[Forskrift om godkjente \(reinavla/registrerte\) dyr av hestefamilien](#)" §4 med [vedlegg 1](#) kreves det offisiell godkjenning av avlslag eller organisasjoner som fører eller oppretter dyreregister (stambøker). Landbruksstilsynet har godkjent de avlslag og organisasjoner nevnt i [vedlegg 1](#). I dag er det Mattilsynet som er godkjenningssinstans.

Tabell 3 Antall bedekninger og antall fødte føll pr. år for de rasene Norsk Hestesenter fører stambok for.

(Det er en stor grad av underrapportering, spesielt for de senere år)

2.3 Økonomiske rammebetingelser for avlsarbeidet

Norsk Hestesenter (NHS) er ansvarlig for utvikling og gjennomføring av hesteavl i Norge. NHS er en stiftelse, som eies og drives av næringas ulike lag og foreninger (17 stk. i 2000).

NHS har avlsleder, som er den administrative leder for hesteavl i Norge, og avlsråd med ansvar for å arbeide for å fremme kvalitet og utvikling på hesten i Norge, og dessuten arbeide for å fremme norsk avl. Avlsrådet er et rådgivende organ i faglige saker for styret i Norsk Hestesenter. Styret kan gi avlsrådet delegert myndighet til selvstendige avgjørelser i spesielle saker.

Norsk Hestesenter står ansvarlig for samtlige hingsteutstillinger som arrangeres i landet. Offentlig regulering av hesteavl har lange tradisjoner i Norge. Allerede i 1696 ble en viss form for tvungen kåring av hingster forsøkt innført av stattholder Gyldenløve, uten at det ble en realitet. De første utstillingsreglene kom i 1869 og fastlegger "dølehestens type". Revisjonen av reglene i 1874 slår fast at denne type skal fremmes renaavl, -utstillingsdyra skal følgelig være av "ublandet norsk herkomst". Hanndyrloven vedtatt av Stortinget i 1873 ga etter revideringen i 1919 herredstyrene

fullmakt til å forby bl.a. hingster sluppet i fellesbeiter, hvis dyret på forhånd ikke var godkjent som avlsdyr. I 1939 vedtok Stortinget den første Lov om kåring av avlshingster. Denne loven og de regler departementet ga i.h.t. loven ble satt i verk fra 1.1.1941. Kåringsloven har vært gjeldende inntil den ble erstattet av Lov om husdyravl av 4.desember 1992 med Forskrift om godkjente (reinavla) dyr av hestefamilien som ble gjeldende f.o.m. 1.7.1994 og erstattet av [Forskrift om godkjente \(reinavla/registrerte\) dyr av hestefamilien](#). I denne forskriften fastslås at krav til kåring gjelder for alle hingster og avlsretninger i Norge.

Norsk Hestesenter er videre med på å arrangere hoppeutstillinger og unghestskuer. Dette er avlstiltak med stor tradisjonell og kulturell betydning mange steder i landet.

Norsk Hesteavlssenter er en annen verdifull tradisjon i norsk hesteavl, og en del av virksomheten til Norsk Hestesenter siden 1988. Ordningen var tidligere tilknyttet Statskonsulenttjenesten. Pr. 2000 angår virksomheten de norske rasene, i hovedsak døl og nordlands/lyngshest.. (Se avlsplanene for disse rasene)

Den økonomiske rammen for hesteavlen har i de senere år ligget på i overkant av 5 mill. kr. I dette beløpet inngår drift av avlsadministrasjonen med avlsleder, fagkonsulent og kontorsekretær/stambokfører, statsutstillingene og hesteavlssentrene. Rammebevilgningen til avlstiltak fra Norsk Hestesenter direkte til avlsorganisasjonene er for 2001 på totalt 900 tusen kroner.

2.4 Faglig utvikling og samarbeid

Norsk Hestesenter skal være avlsfaglig senter med kompetanse innen anvendt hesteavl, samt spille en sentral rolle i håndtering og koordinering av data til avlsarbeidet. Det legges vekt på et nært samarbeid med de aktuelle fagmiljøene innen husdyrfag og veterinærmedisin. Dette medfører gjensidig nytte og stimulans i framtidig arbeid. Videre er evaluering og oppfølging av avlsplanen en kontinuerlig prosess der nyere forskningsresultat og praktisk erfaring av betydning legges til grunn. God kontakt og samarbeid med de enkelte avls- og brukerorganisasjoner innen heste-sporten er viktig for en best mulig oppfølging av avlsarbeidet, og ved diskusjon om framtidig avlsretning/strategi. Norsk Hestesenter ser det dessuten som viktig å øke det avlsfaglige kunnskapsnivået både ute i organisasjonene og blant aktørene i det sentrale avlsarbeidet (dommere etc.) gjennom informasjon, møtevirksomhet og kurs.

3 GENERELL AVLSMÅLSETTING PÅ HEST

Som ansvarlig for all nasjonal avl av hest i Norge, skal Norsk Hestesenter medvirke til å avle en hest som tjener framtidige hesteeiere og brukere av hest på en best mulig måte, og som totalt sett vil være til nytte for samfunnet. Utarbeiding og etablering av avlsplaner for alle norske hesteraser er nødvendig for å nå denne målsettingen. Norsk Hestesenter ser det videre som viktig å initiere norsk avl på områder der det importeres mye hest i dag.

Hesten har i dag fått mange nye oppgaver, og dekker nye behov innen sport, rekreasjon og terapi. I større grad enn tidligere rettes hesteavlen mer opp mot bruksoppgaver. Et viktig ledd i avlsplanene vil derfor være å måle egenskaper så nær opp til dyras bruksområde som mulig. For mange raser vil imidlertid en for ensidig vektlegging på bruksegenskaper og prestasjoner kunne gå på bekostning av ønsket om å bevare typepreget og helheten til rasen. For disse rasene vil helhet og typepreg være det overordna.

Etablering av avlsplaner gir i større grad mulighet til å styre avlen, slik at også de langsiktige avlsinteressene blir ivaretatt. Dette er interesser knytta til helse, lynne og håndterbarhet, holdbarhet og fruktbarhet, samt ønsket om å unngå problemer ned innavl. Å inkludere disse egenskapene i avlsmålet vil kunne redusere hastigheten på avlsframgangen på kort sikt. Over tid synes det allikevel å være en riktig strategi å ta ansvar også for dette. En slik avlsstrategi vil i tillegg være et riktig ståsted i forhold til en framtidig etisk debatt, og tjene de framtidige hesteeierne gjennom reduserte veterinær- og utrangeringskostnader.

Et viktig moment i avlsplanene vil være å imøtekomme det langsiktige forvaltningsansvaret Norsk Hestesenter og de enkelte raseorganisasjoner har påtatt seg. For de nasjonale rasene går dette i hovedsak ut på å holde innavlen i populasjonen under kontroll.

De nasjonale rasene omfatter små populasjoner med begrensa mulighet for import av nytt avlsmateriale. Rasene har stor betydning i en kulturell sammenheng, og i det framtidige avlsarbeidet vil det være viktig å sikre levedyktigheten til disse populasjonene gjennom et strukturert og regulert avlsarbeid. Raser med internasjonal tilknytning har en større mulighet for import av nytt avlsmateriale. For disse rasene går forvaltningsansvaret ut på å fremme avlen av norsk hest, og å tilby hest til de ulike grener i hestesporten.

Import av hest til Norge er for enkelte raser betydelig både som sports- og fritidshest. Behovet for bl.a. varmblods ridehest dekkes ikke av norsk avl i dag. En viktig målsetting er derfor å øke tallet på norskoppdretta hest av internasjonal kvalitet.

Målsettingen med avlsarbeidet for de nasjonale og internasjonale rasene blir følgelig noe ulik. For de nasjonale rasene vil et langsiktig forvaltningsansvar for rasen være viktig. Men også disse rasene skal konkurrere med importerte hester på en rekke bruksområder innen hestesporten. De internasjonale hesterasene kan i større grad ta mål av seg å avle en hest som er internasjonalt konkurransedyktig. Avl av hest på et internasjonalt nivå vil gi muligheter for eksport. Avlsframgangen vil i stor grad være avhengig av de rammebetingelser som gis (f.eks. styring av importert avlsmateriale og importert sæd).

Betydningen av å gjennomføre et avlsarbeid der alle arbeider mot samme mål og sikrer framgang for egenskaper i avlsmålet, synes selvfølgelig. Avlsarbeidet vil komme hele næringa til gode. Det er derfor viktig at det gis mulighet for å drive et seriøst avlsarbeid og at rammevilkårene ligger til rette. Avlsplanene skal medvirke til et systematisert og strukturert avlsarbeid.

Avlsplanene for de ulike rasene er lagt opp etter samme mal med en hoveddel og en vedleggsdel. På den måten er de godt gjenkjennelig også mellom raser. Planene skal være gjenstand for kontinuerlig vurdering og oppfølging, slik at de kan endres når situasjonen krever det.

4 OVERORDNA AVLSMÅLSETTING FOR DØLEHESTEN

Landslaget for Dølehest har som formål gjennom reinrasa avl å fremme rasens særpreg, ta vare på dens egenart og mangfold, og avle fram en sunn og funksjonsdyktig hest. Dølehesten er en sterkbygd, rolig og robust kjørehest med allsidige bruksegenskaper. For dølehest innebærer dette å sikre en langsiktig avlsframgang for egenskapene i avlsmålet. Landslaget for Dølehest ønsker å bevare dølehesten slik den er i dag, med hensyn til størrelse, renhet, fargevariasjon og avtegn.. Avlsplanen skal medvirke til et for rasen og brukerne tjenlig og planfast avlsarbeid, som sikrer en langsiktig forvaltning av populasjonen.

5 AVLSMÅLET FOR DØLEHESTEN

Dølehesten skal ha et rasetyrisk preg, et funksjonelt eksteriør, allsidige bruksegenskaper, godt lynne og god holdbarhet. I avlsmålet vektlegges egenskapene som vist nedenfor.

Egenskap	Vektlegging i %
Eksteriør	50 %
Bruksegenskaper	20 %
Lynne	20 %
Holdbarhet	10 %

5.1 Rasebeskrivelse av dølehesten

Overordna avlsmål:

Dølehesten er sterkbygd med gode kroppsforhold, tydelig kjønnspreg, gode bein, ledige bevegelser, ærlig, og ikke minst har den et rolig og godt gemytt. Det er ønskelig med kraftig man, pannelugg, hale og hovskjegg. Helhetsinntrykket på Dølehesten varierer og hestens arbeidsevne er blant annet avhengig av størrelsen og tyngda. Et godt individ har en utstråling av styrke, vennlighet og den harmoniske kroppen gjør Dølehesten vakker.

Størrelse: Dølehesten er lavrektangulær, dvs. at den er lengre enn den er høy, men høyden varierer. Dølehestens mankehøyde (stangmål) ligger vanligvis innenfor området (148-155 cm), men det er ikke uvanlig å finne typegode individer som avviker fra dette. Det er viktig at det ikke fokuseres for sterkt på størrelse (mankehøyde) men tar hensyn til at hesten er rasetyrisk.

Farge og avtegn: Godkjente farger er sort, brun, rød, borket, blå(skimmel) og gul. Avtegn som stjerne og bles eller i kombinasjon er vanlig. Bles som omfatter øyne og store avtegn på bein er ikke ønskelig. Hvite hester premieres ikke.

Hode og hals: Hodet skal være middels stort med bred panne, store uttrykksfulle øyne. Ganasjene må være godt markerte. Overgangen mellom hode og hals må ikke være for grov. Halsen må være velformet og ikke for kort. Overgangene mellom hode hals og hals/ bog er viktig for at hesten skal få et harmonisk preg og for at hesten skal ha forutsetning for å være velbalansert og smidig.

Kropp: Dølehesten skal ha sterk kropp med god dybde. Bogen må være godt markert og skulderen må ha en vinkel som gjør at puta på selen ligger godt . Bogen skal ha god muskelfylde og albuene skal peke rett bakover. Manken bør være vel utvikla. Ribb-bein er godt hvelvet. Ryggen og lendepartiet skal være sterkt og godt muskelsatt. Krysset skal være bredt og langt med god muskulatur.

Bein: Beina må være sterke og velstilte, og må harmonere med kroppen. Det er ønskelig med god hårvekst på bein. Beina skal ha forholdsvis korte piper og godt markerte ledd. Forbeina skal ha muskuløse underarmer. Lårene skal være dype, brede og muskuløse. Hasene skal være godt markerte, sterke og korrekt vinklet. Kodene skal være middels lange og av god kvalitet. Høvene må være av god kvalitet. Det er ønskelig med romslig bakbeinstilling.

Bevegelser: Bevegelsene må være korrekte, ledige og romslige, taktfaste og vegvinnende.

5.2 Egenskaper som vektlegges for å forbedre egenskaper i avlsmålet

Eksteriør bedømmes etter følgende kriterier:

Rasetype og preg
Kroppbygning, muskulatur
Beinkvalitet, beinstilling
Bevegelser i skritt
Bevegelser i trav
Helhetsinntrykk ved beskrivelse

Bruksegenskaper som vektlegges i avlsarbeidet er:

Allsidighet
Bevegelser
Utholdenhet
Arbeidsegenskaper
Kjøreegenskaper
Ridbarhet

Bruksegenskapene tas hensyn til gjennom bruksprøver på utstillingene og gjennom utvida bruksprøver på stasjon. Innhold og reglement for gjennomføring av bruksprøvene på utstilling er gitt i vedlegg. Utvida bruksprøver på stasjon er omtalt nærmere i punkt 6.2.2.

Lynne

er en evaluering av hestens opptreden og vesen/ "trivelighet" på utstillinga. For eldre hingster vil en evt. ha tilleggsopplysninger gjennom de utvida bruksprøvene på stasjon. I henhold til dommerskjema skal lynne beskrives og evalueres av både kåringsnemnd, veterinærer og bruksprøvedommere.

Holdbarhet

Bedømmes utifra hestens egen holdbarhet og eksteriøre egenskaper som påvirker holdbarheten. Utvalg for holdbarhet er knytta til den veterinære og røntgenologiske undersøkelsen og eksteriørvurderinga.

6 UTVALG AV HINGSTER – KÅRING

I avlsdyrutvalget legges størst vekt på hingster, siden det er på hanndyrsiden en kan foreta det viktigste og strengeste utvalget. Utvalg av hingster til avl baseres på individbedømming (kåring). Individbedømming skal gi grunnlag for å velge ut avlsdyr med de best ønskelige egenskaper i tråd med avlsmålet, samt gi muligheten til å påvise defekter på dyret som diskvalifiserer for bruk i avlen. For eldre hingster vil en ha tilleggsinformasjon gjennom avkom.

6.1 Kåringsbestemmelser

6.1.1 Utstillingsrett

En hingst har utstillingsrett og kan kåres/premieres hvis den er registrert ved Norsk Hestesenter. Utenlandske hingster som vises til kåring, må fylle de krav til avstamning som gjelder for registrering av norske dølehester.

6.1.2 Kåring/premiering

Kåring/premiering gjennomføres av oppnevnt kåringsnemnd på kunngjort offentlig utstilling. Kåring/premiering utføres i henhold til gjeldende avlsplan, og retningslinjer for kåring og kåringsnemnder. Retningslinjene er spesifisert nærmere i [Forskrift om godkjente \(reinavla/registrerte\) dyr av hestefamilien](#).

6.1.3 Førstegangs individbedømmelse

Første gang en hingst kan møte til individbedømmelse er som 3-åring. Ved kåring gjennomføres en individbedømmelse hvor en vektlegger egenskaper definert i avlsmålet. Ved første gangs godkjenning kan en hingst oppnå kåringsgrad, med mulighet for kvalitetsrangering. Kåringsgrad kvalifiserer til avlsbruk for en begrenset tidsperiode (normalt for 1 år).

En hingst som blir kåret som 3- eller 4-åring blir innkalt til utvida bruksprøve i henhold til pkt. 6.3. En hingst som kåres som 5-åring eller eldre, blir kalt inn til en-dags bruksprøve i henhold til pkt 6.3.

6.1.4 Andregangs individbedømmelse

En kåra hingst skal møte til ny individbedømmelse etter gjennomført utvida bruksprøve på stasjon. Den stilles da i klasse 2 (hingster 4 og 5 år, se *gjeldende utstillingsreglement*). Om hingsten av veterinærmedisinske årsaker eller andre grunner som er godtatt (se pkt 6.2.2, 6.2.3, 6.2.4 og 6.2.5), ikke kan møte som 4-åring, skal han møte som 5-åring. Bedømming skal skje på grunnlag av resultat fra utvida bruksprøve og øvrige egenskaper definert i avlsmålet.

En hingst som kåres første gang som 5-åring eller eldre skal møte til ny individbedømmelse etter gjennomført en-dags bruksprøve. Den stilles da i klasse 1 (hingster 6 år og eldre, se *gjeldende utstillingsreglement*).

De premiegradene hingstene kan få er 3. eller 2.premie, og de kan også rangeres etter kvalitet. Hingster som ikke holder mål avlsmessig, mister avlsgodkjenninga.

6.1.5 Tredjegangs individbedømmelse

En premiært hingst skal møte på hingstekåring til ny vurdering fem år etter at den ble kåret. De premierte hingstene blir kalt inn for enten å opprettholde eller heve premiegraden sin som individ, eller miste retten til avlsbruk dersom de totale resultatene er for dårlige. Den totale verdien for avkom og hingstens egne prestasjoner og holdbarhet skal sammenveies og danne grunnlag for premieringsavgjørelsen. I sammenveilingen tillegges hingstens avkomsverdi avgjørende vekt. Nå er avlsverdien relativt sikkert bestemt, og en kan derfor gjøre et noe sterkere utvalg. Mulig oppnådd premiegrad er 3., 2. eller 1.premie og de kan rangeres etter kvalitet. Hingster som ikke holder mål avlsmessig, mister avlsgodkjenningen.

6.1.6 Spesielle hensyn

Hingster som av spesielle grunner ikke har kunnet gjennomføre bruksprøve til fastsatt tid eller ikke har møtt på utstillinger, kan vurderes av kåringsnemda i samråd med avlsleder for en eventuell dispensasjon. Hingster som uten grunn ikke møter til ny bedømming i henhold til kåringsbestemmelsene, mister automatisk avlsgodkjenninga.

Utvalgsmodell for hingster er vist i [figur 1](#).

6.2 Eksteriørbedømmelse, veterinærundersøkelse og bruksprøve på utstilling

6.2.1 Individbedømmelse

Ved individbedømmelse gjennomgår hingsten en veterinær- og røntgenologisk undersøkelse, eksteriørvurdering og bruksprøve.

Løsvinsing

Visning av hingst ved løsmønstring gjennomføres der det er praktisk mulig for å styrke dommernes vurdering av hingstenes bevegelser.

Bruksprøve (kjøreprøve) er obligatorisk første gang en hingst møter til individbedømmelse eller hvis en ukåra hingst framstilles ved en senere anledning. Det skal holdes kjøreprøve i firehjuls vogn med lass i ei løype der de følgende moment inngår:

- § Forspenning / fraspennning
- § Hestens evner til å la seg styre/vende
- § Bakkeprøve
- § Rygging
- § Framdrift / vilje til å samarbeide
- § Bevegelser i skritt og trav
- § Helhetsvurdering

Ellers vises til det *gjeldende bruksprøvereglement for hopper og hingster*.

Resultatene fra bedømmelsene av eksteriør, bruksegenskaper, lynne og holdbarhet skal vurderes i henhold til vektleggingen av de ulike egenskapene, og gi grunnlag for kåringsavgjørelsen. Hingster som lider av defekter vurderes i henhold til punkt [6.2.2](#). Kravene til egenskapene i avlsmålet må tilfredsstilles hver for seg. Holder ikke eksteriøret mål, kan ikke hingsten kåres uansett hvor gode bruksegenskaper den har. Har han ikke godkjente bruksprøver, kan han ikke kåres uansett hvor godt/korrekt eksteriøret er. Det samme gjelder for lynne og holdbarhet.

6.2.2 Lidelser som diskvalifiserer fra kåring/premiering

Det skal ikke kåres hingster dersom det ved den kliniske veterinærundersøkelsen påvises følgende defekter:

- a) Klapphingst, urhingst og hingster med store forskjeller i testikkelstørrelse og konsistens aksepteres ikke.
- b) Pungbrokk aksepteres ikke for hester yngre enn 10 år. Eiere av kårede hingster må, dersom hingsten får pungbrokk, umiddelbart rapportere dette til NHS. Dette må gjøres klart for hingsteiere ved tildeling av kåringsbrev.

- c) Alvorlige bittfeil aksepteres ikke, dvs overbitt eller underbitt der fortenner i over- og underkjeve ikke slites mot hverandre og dette ikke har årsak i skade.
- d) Draktbruskforbeining.
- e) Dobbeltsidig ringfot aksepteres ikke.
- f) Andre røntgenologiske forandringer som kan ha klinisk betydning og som påvises i forbindelse med veterinærundersøkelsen på kåringen (f.eks forkneleddsbetennelse, spatt etc.).

6.2.3 Klinisk undersøkelse av kjønnsorgan i forbindelse med kåring

Klinisk undersøkelse av testiklene gjennomføres i forbindelse med kåring. Ved førstegangs visning skal hingsten ha 2 testikler av normal størrelse, normalt leie i pungen, symmetriske og av normal konsistens. Rotasjon av en eller begge testikler er ikke uvanlig på noen hesterase.

6.2.4 Føllprosent/fruktbarhet

For at en hingst skal få fornyet avlsgodkjenning, må den vise til føllprosent på over 50. Kåringsnemnda kan avgjøre at hingster med lav føllprosent skal kalles inn til grundigere test. Kårede hingster må ha godkjent føllprosent, eller vise til godkjent sædprøve. Kåringsnemnda i samråd med avlsleder avgjør om det er hingster som skal kalles inn til test av fruktbarhet. Dårlig fruktbarhet kan føre til utrangering.

6.2.5 Avkomsinformasjon

Informasjon om avkom skal sammen med ny individbedømmelse gi grunnlag for kåringsavgjørelsen på eldre hingster, jfr. [punkt 6.1. 5.](#)

6.3 Utvida bruksprøver på stasjon

Intensjonen med utvida bruksprøve på dølehingster er å sammenligne en årgang kåra hingster under så like forhold som mulig. En skal legge vekt på allsidighet, lynne, bevegelser og samarbeidsvilje. Notater og karakterer fra hele testperioden og på selve testdagen skal registreres. En ønsker å se de registrerte egenskapene i en videre sammenheng i avlsarbeidet. Avhengig av hvor arvbare de ulike egenskapene er og hvor viktige eller hvilke problem de utgjør for rasen, vil en ta hensyn til dem i rangeringa eller seleksjonen av avlsdyr.

Alder ved testing

Alle hingster som blir kåra første gang som 3 – eller 4-åring må, for å få ny avlsgodkjenning, avlegge godkjent utvida bruksprøve på stasjon. Utvida bruksprøve skal gi et sikrere grunnlag for å vurdere hingstens bruksegenskaper og lynne.

Hingster som blir kåra første gang som 5-åring eller eldre skal, for å fornye avlsgodkjenningen, avlegge og bestå en-dags bruksprøve året etter. Hesten kjøres og vises i ridning av testperonellet som har ansvaret for full utvida bruksprøve på stasjon.

Hingster som ikke kan møte til utvida bruksprøve til fastsatt tid, kan søke om ett års utsettelse. Kåringsnemnda avgjør om de kan virke i avl dette året.

Hingster som ikke møter til utvida bruksprøve uten gyldig grunn, samt hingster som ikke består utvida bruksprøver, kan ikke meldes til hingsteutstilling et senere år.

Testperioden/-sted

Testperioden er på 5 uker og foregår på Norsk Hestesenter, fortrinnsvis i januar-februar.

Informasjon til hingsteier

Hingsteieren skal informeres om fastsatt dato for prøvestart om høsten kåringsåret.

Rettledning til hingsteier

Hingsteiere skal få rettledning om føring og trening av hingsten fram til han skal inn på prøvene. Dette for at hingstene møter med så likt utgangspunkt som mulig.

Frammøte

Hingstene skal møte på teststedet til fastsatt tid.

Vising av hingsten

Det er ønskelig at hingsteieren (holderen) ved frammøte viser fram hingsten i kjøring.

Hingsten skal ved frammøte:

- være vaksinert mot hesteinfluensa/stivkrampe etter gjeldende bestemmelser
- møte nyskodd

Veterinærsjekk/veiing

Innen 3 dager etter frammøte skal hingstene sjekkes av veterinær og veies. Hingstene undersøkes og veies også til slutt i testperioden.

Innhold i utvida bruksprøve

Hingstene skal testes i følgende disipliner:

- kjøring i lett og tung redskap etter klassiske prinsipper
- bevegelser (løsviising, kjøring, ridning)
- framdrift og læreevne (som kjøre- og ridehest)
- oppførsel i trafikken
- oppførsel på stall

Vurdering av utvida bruksprøve

Hver hingst får karakterer av testpersonell for testperioden og av dommere for avslutningsdagen. Karakterene vektet og summeres i henhold til dommerskjema. På den påfølgende utstilling skal det legges avgjørende vekt på resultatene fra de utvida bruksprøvene når disse vektet sammen med eksteriør/egenutvikling, lynne og holdbarhet.

Årsaker til at hingster kan tas ut av prosjektet

En hingst kan tas ut av testen av veterinære eller andre årsaker, som f.eks. lynne, krybbebiting/luftsluking, halthet, dårlig kondisjon o.l.

Kostnadene

Hingsteieren skal betale en egenandel. Egenandelen blir fastsatt av avlsrådet ved NHS.

6.4 Hingster med avkomsgruppe

Avkomsgruppe bedømmes etter de til enhver tid gjeldende "*Regler for offisielle hesteutstillinger*".

6.5 Bruk av egen ukåret hingst på egne hopper

Bruk av egen ukåra hingst på egne hopper er ikke tillatt i dølgehestavlen.

6.6 *Bruk av embryo*

Det registreres ikke dødehest i Norge som har blitt til ved embryooverføring.

6.7 *Kunstig semin (KS)*

Hingstar kåra for avlsbruk i Norge kan også benyttes til KS på norske hopper. Importert sæd fra hingstar oppstallet i utlandet kan ikke benyttes til norske hopper uten at hingsten er godkjent for dette av kåringsnemnda for dødehest i Norge.

6.8 *Bruk av sæd frå død hingst*

Sæd fra død kåra/godkjent hingst kan benyttes ut avlssesongen det året hingsten døde.

7 RANGERING AV HOPPER

7.1 *Hoppeutstillinger*

Premiering av hopper baseres i første omgang på individbedømmelse og senere på informasjon om avkom. Hoppeutstillinger med bruksprøver blir derfor et viktig tiltak i avlsdyrutvalget.

Bruksprøvene gjennomføres etter *gjeldende bruksprøvereglement* fra Norsk Hestesenter.

Premieringsgrunnlaget på hoppeutstillingene må være i tråd med rasens avlsmål. Rasen bør opprettholde sin gode tradisjon med å sette hoppene tidlig inn i avlen. Det anses som viktig til enhver tid å benytte riktige stimuleringsmidler (pengepremie og andre utstillingstilskudd) for å få hoppene fram til utstilling.

8 AVLSREGULERENDE TILTAK

8.1 *Ekstraordinære tiltak mot innavl*

Landslaget for Dødehest skal til enhver tid vurdere innavlssituasjonen i populasjonen. De skal vurdere ulike alternativer for å regulere innavlsgraden. Et tiltak som etter nærmere spesifisering, kan innføres for å kontrollere en eventuell innavlsøkning, er tildeling av hoppekvoter ved kåring. Landslaget innhenter i denne sammenheng, råd og innspill ifra forskningsmiljøet og avlsledelsen ved Norsk Hestesenter. Ved et eventuelt behov for innslag av nye gener i dødehestavlen, kan det kun benyttes hingster av kaldblods traver eller nordsvensk hest som er kåret av norsk kåringsnemnd for dødehest.

9 AVLSSTIMULERENDE TILTAK

9.1 *Avlsstimulerende tiltak i regi av Landslaget for Dødehest*

Det skal utbetales pengepremier til alle hingster som møter til utvida bruksprøve i stasjon. Styret i Landslaget vurderer beløpet til enhver tid.

Landslaget ønsker å stimulere til at flere to og tre års hingster møter på utstilling.

Landslaget ønsker å støtte de lokale laga, slik at vi sikrer tilgang på hingster i alle distrikter.

9.2 Avlsstimulerende tiltak i regi av Norsk Hestesenter

9.2.1 Hingsteutstillinger

Norsk Hestesenter er ansvarlig for å arrangere hingsteutstillingene. Raseorganisasjonen skal være behjelpelig med teknisk personell.

9.2.2 Hoppeutstillinger

Norsk Hestesenter i samarbeid med raseorganisasjonene er ansvarlig for å arrangere hoppeutstillingene. Raseorganisasjonen skal være behjelpelig med teknisk personell.

9.2.3 Unghestskue

Norsk Hestesenter i samarbeid med raseorganisasjonene er ansvarlig for å arrangere unghestskue. Hvis det er ønskelig kan 1-åringer stilles i uoffisiell klasse på unghestskue. Raseorganisasjonen skal være behjelpelig med teknisk personell.

9.2.4 Norsk Hesteavlsetter

Det er av betydning for avl av dødehest, og for å beholde de gode tradisjonene i norsk hesteavl, at hesteavlsetrene fortsatt skal holdes i drift. Gjennom hesteavlsetrene skal gode hingster tilbys til avl hvert år.

Ordningen er et særnorsk fenomen, og den første statseide hingsten som ble sluppet i hamn var Veikle Balder 4. Han gikk i 1862 sammen med 27 hopper i Heimdalen. Norsk Hestesenter har i dag beiterettigheter i hamner i Sikkilsdalen, Tronhus og på Dovreplataet. I disse hamnene slippes det hingster med hoppefølge i perioden St.Hans til september hver sommer. De siste årene har Norsk Hestesenter leid inn dødehingster til alle tre hamnene i Sikkilsdalen, mens lag og foreninger disponerer hamnene på Dovreplataet og i Tronhus til hesteavlstiltak. Det er islandshest og dødehest som slippes i disse hamnene. Nedre grense for gjennomføring av slipp har vært 15 påmeldte hopper, mens en sjelden slipper mer enn 50 hopper i et følge.

9.2.5 Individregistrering og utgivelse av stambok

Hingsteieier er ansvarlig for innsending av bedekningslister til Norsk Hestesenter innen 1. oktober i bedekningsåret. Dersom disse ikke er mottatt etter purring, og senest 1. januar, kan avlsgodkjenninga for hingsten trekkes for påfølgende år.

Norsk Hestesenter er ansvarlig for utsending av fødselsmeldinger til hoppeieier året etter mottatt springseddel/bedekningsliste. Hoppeieier skal deretter returnere utfylte fødselsmeldinger til Norsk Hestesenter, hvor føllet registreres. *Utdrag av registreringsregler finnes i vedlegg.*

Norsk Hestesenter har ansvar for registrering og stambokføring av dødehesten, etter de retningslinjer som Landslaget for Dødehest og Norsk Hestesenter til enhver tid er enig om. Norsk Hestesenter er pliktig til å gi ut stambok for dødehest. Intensjonen er å gi ut stambok hvert tredje år. Stambøkene for dødehest og kaldblodstravere skal være åpne begge veier.

9.2.6 Annen økonomisk støtte til avlsarbeidet

Økonomisk støtte til avlsarbeidet tildeles i tråd med avlsplanens innhold. Tildeling bestemmes av Norsk Hestesenter etter søknad fra Landslaget for Dødehest.

Norsk Hestesenter har ansvar for utviklingsarbeid i henhold til gjeldende avlsplaner.

I gjeldende plan omfatter dette:

- utvida bruksprøver på stasjon for hingster.
- utarbeide et bruksprøveopplegg for hopper der en trekker inn rideprøver.

10 OPPFØLGING AV AVLSPLANEN

10.1 Revisjon av avlsplan

Avlsplan for dødehest skal ha en hovedrevisjon hvert fjerde år, og kan endres en gang pr år.

10.2 Endringsforslag

Raseorganisasjonen sender eventuelle endringsforslag til avlsrådet i Norsk Hestesenter innen 1.oktober året før endringene er tenkt satt i verk. Styret i Norsk Hestesenter vedtar eventuelle endringer.

10.3 Avlsråd

Landslaget for Dødehest representeres i avlsrådet for Norsk Hestesenter gjennom representant for de særnorske rasene.

11 INSTRUKSER FOR KÅRINGSNEMND OG DOMMERE

11.1 Regelverk

Kåring av hingster foregår etter til enhver tid gjeldende avlsplan, utstillings- og bruksprøveordning. Kåringsnemnder og dommere blir foreslått av Landslaget for Dødehest og oppnevnt av avlsrådet i Norsk Hestesenter, i henhold til "[§ 14 i Forskrift om godkjente \(reinavla/registrerte\) dyr av hestefamilien](#)".

11.2 Utdanning av dommere

Utdanning og autorisasjon av eksteriør- og bruksprøvedommere foregår i regi av Norsk Hestesenter, etter nærmere fastsatte utdanningsplaner.

11.3 Oppfølging av dommere

Det bør jevnlig holdes særskilte samlinger for dødehestdommere, annethvert år, for at disse skal bli orientert om faglige spørsmål og eventuelle endringer i avlsplan og reglement. For å fortsette som dommer, må dommerne være med på et minimum av samlinger over en tidsperiode.

12 KLAGEBEHANDLING AV KÅRINGSAVGJØRELSER

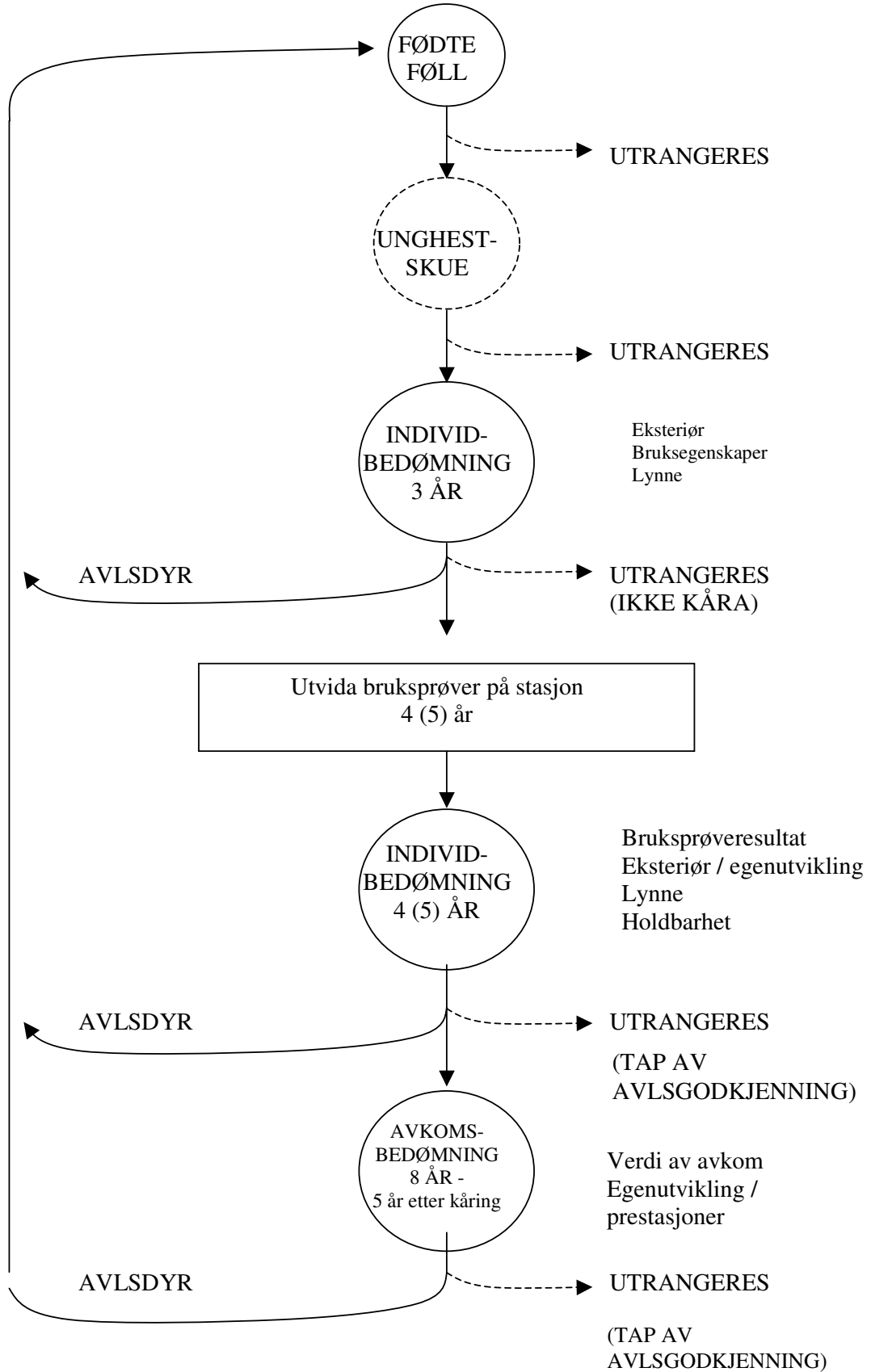
12.1 Klagerett

Vedtak som er fattet i medhold av forskriftene, gir klagerett i medhold av [Forvaltningsloven av 10. februar 1967, kap. VI](#). Klagefristen er 3 uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet fram. Klagen sendes til det forvaltningsorganet som har fattet vedtaket.

12.2 Klagebehandling

Klage på kåring skal framsettes skriftlig til Norsk Hestesenter. Kåringsnemnda vurderer saken på nytt, med evt. nye saksopplysninger. Hvis vedtaket opprettholdes, går saken til Klagenemnda for kåringsavgjørelser. (se *mandat for klagenemnda*).

FIG 1. UTVALGSMODELL FOR HINGSTER

VEDLEGG 1: UTDRAK AV REGISTRERINGSREGLER

Kravene til registrering er strenge med hensyn til dokumentasjon av opplysningene som framkommer på registreringsbeviset.

Eiere av hopper som ble bedekt året før, vil i mai få en fødselsmelding fra Norsk Hestesenter. Oppdretter skal fylle ut fødselsdato, navneforslag og signalement.

Når fødselsmeldingen er godkjent får hesten et identitetsnummer, og et utkast til hestepass blir utstedt. Signalementet tegnes inn av veterinær samtidig med avstammingskontroll og evt. merking. Dette sendes så inn til Norsk Hestesenter som stempler, binder inn og gjør ferdig hestepasset. Dette passet skal så følge hesten hele livet og alle vaksinasjoner og identitetskontroller føres inn i passet. Endringer kan ikke påføres uten at passet sendes inn til Norsk Hestesenter.

Passet kan brukes ved all forflytning innen EØS-området. Hester fra andre land innen EØS, som blir importert til Norge, må også ha et hestepass/registreringsbevis fra sitt fødeland.

Et effektivt avlsarbeid forutsetter god individregistrering. I større grad må alle fødte føll registreres. En fullstendig individregistrering vil gi grunnlag for bedre fruktbarhetsstatistikk både for hingst og hoppe.

Dagens praksis med innsending av springsedler og fødselsmeldinger krever at både hingsteholdere og hoppeeiere er sitt ansvar bevisst med å innrapportere om paringer og fødsler. De må videre være påpasselige med å meddele Norsk Hestesenter andre nødvendige opplysninger for registreringsarbeidet som eierskifte, adresseendringer etc.

I en framtidig diskusjon omkring databank på hest, bør reglement og rutiner angående individ-registrering inngå som en viktig del.

VEDLEGG 2: REGLER FOR REGISTRERING AV DE TRE SÆRNORSKE RASENE

(Vedtatt i styret i Norsk Hestesenter 16.mars 2005)

Norsk Hestesenter (NHS) er av Statens Landbrukstilsyn godkjent som stambokførende instans for dødehest, fjordhest og nordlands-/lyngshest.

Regler for registrering av dødehest, fjordhest og nordlands-/lyngshest er gitt i henhold til Forskrift om godkjente (reinavla/registrerte)dyr av hestefamilien av 13. januar 1999.

1. Avstammingskvalifikasjoner

1.1. Dødehest

For å komme i stambokas A-register skal det være minimum fem generasjoner godkjent og dokumentert dødehestavstamning bak et registrert individ.

Avkom/etterkommere etter hingster av kaldblodstraver og nordsvensk hest som var benyttet i innavlsprosjektet perioden 2000-2001 og 2002 skal godkjennes i A-registeret.

1.2. Fjordhest

For å komme i stambokas A-register skal det være minimum fem generasjoner godkjent og dokumentert fjordhestavstamning bak et registrert individ. Fra og med 2008 skal det kun registreres avkom under registrerte hopper.

1.3. Nordlands-/lyngshest

For å komme i stambokas A-register skal det være minimum fire generasjoner godkjent og dokumentert nordlands-/lyngshestavstamning bak et registrert individ.

2. Avstammingsdokumentasjon og merking

2.1. Alle føll som skal registreres skal avstamningkontrolleres ved hjelp av DNA-typing.

2.2. I forbindelse med uttak av prøvemateriale til DNA-typing skal hesten merkes med microchip eller allerede innlagt chip skal avleses.

3. Typegodkjenning

Hopper som ikke er berettiget til å komme i rasens A-register, kan møte til typegodkjenning på offisiell utstilling. Etter typegodkjenning skal hoppa merkes og DNA-types og kan føres i rasens B-register. Avkom under typegodkjente hopper kan registreres i rasens B-register.

Når krav til antall kjente og dokumenterte generasjoner er oppfylt, vil etterkommere føres i rasens A-register.

4. Godkjente avlshester

4.1. Hingster

Hingsten skal være kåra eller godkjent for avl etter den til enhver tid gjeldende avlsplan for vedkommende rase.

4.2. Hopper

For å få registrert avkom i rasens A- register, skal hoppa:

- a. selv være ferdig registrert i A-registret med kjent DNA-profil.
- b. dersom utgangspunktet er en typegodkjent hoppe, være ferdig registrert med kjent DNA-profil i B-registret med fire (dølehest og fjordhest) / tre (nordlands-/lyngshest) kjente og dokumenterte generasjoner.

5. Hingste-eier, hingsteholder og oppdretter

5.1. Hingste-eier

Hingste-eier er den/de som er registrert ved NHS som eier av hingsten.

Hingste-eier plikter å følge det til en hver tid gjeldende *Hingstereglement*. (Vedlegg)

5.2. Hingsteholder

Hingsteholder er den/de som hingste-eier har gitt melding til NHS som den/de som skal ha ansvaret for hingsten i bedekningssessongen.

Hingsteholder plikter å følge det til en hver tid gjeldende *Hingstereglement*.

5.3. Oppdretter

Oppdretter er den/de som er registrert ved NHS som eier av hoppa på det tidspunktet føllet blir født eller har skriftlig avtale med hoppe-eier om leie av hoppa der eier har underskrevet på at leier kan stå som oppdretter. Denne avtalen skal sendes NHS innen utløpet av bedekningsåret.

6. Registrering av føll

Registrering av føll starter med at hingsteholder sender inn parringsliste til NHS til fastsatt tid.(Se *Hingstereglementet*) På grunnlag av parringslista skal det sendes ut fødselsmelding til oppdretter i god tid før forventa fødsel.

Videre registrering er avhengig av at oppdretter følger de til en hver tid gjeldende rutiner for registrering og utstedelse av pass.

NHS fastsetter avgift for registrering og utstedelse av pass.

7. Navnegiving

En hests navn kan bestå av to deler, et oppdretternavn og et individnavn.

Tidligere registrerte navn kan brukes om igjen 20 år etter hestens fødselsår unntatt navn på kåra hingster som ikke skal brukes på nytt. Unntak kan gjøres 50 år etter hingstens fødselsår dersom hingsten av NHS blir vurdert som ikke særlig betydelig. Det samme gjelder for navn som i skrivemåte eller uttale kan forveksles med tidligere registrerte navn.

Registreringsavdelingen ved NHS godkjenner oppdretternavn og individnavn.

7.1. Oppdretternavn

Oppdrettere kan reservere oppdretternavn. Oppdretternavnet kan stå foran eller bak individnavnet.

NHS fastsetter avgift for registrering av oppdretternavn.

7.1.1. Krav til oppdretternavn

Oppdretternavn kan bestå av maksimum 15 tegn inkludert mellomrom og maksimum to atskilte ord.

For øvrig vises til krav til individnavn.

7.2. Individnavn

Dølehest, fjordhest og nordlands-/lyngshest skal ha norske navn med norsk skrivemåte.

Egennavn fra andre språk kan godkjennes dersom det navnet er alminnelig kjent i Norge og har en stavemåte som gjør at det lett kan uttales på norsk.

For nordlands-/lyngshest godtas samiske navn på lik linje med norske.

7.2.1. Krav til individnavn

Individnavn kan bestå av maksimum 15 tegn inkludert mellomrom og maksimum to atskilte ord.

Hest kan ikke gis navn som:

- Bæres avkjente privatpersoner med mindre skriftlig godkjenning foreligger fra denne eller dennes familie.
- Er etterfulgt av enkeltbokstaver eller tall
- Er sammensatt av eller inneholder initialer (unntatt er initialer som oppdretternavn), tall, bindestrek, punktum, komma, utropstegn, anførselstegn, kolon, semikolon, delingstegn.
- Virker upassende eller støtende.

Reklamenavn eller firmanavn kan godkjennes under forutsetning av at skriftlig tillatelse er gitt av rettighetshaver eller likestilt person.

7.3. Navneendring

Etter at hestens eierkort er sendt fra NHS regnes hestens navn som registrert. Det kan søkes om navneendring inntil hesten er DNA analysert. Etter det tillates ikke endring av navn. Det er kun oppdretter av hesten som kan søke om navneendring.

Avgift for navneendring fastsettes av NHS.

8. Registrering av importerte hester.

8.1. Dølehest

For å komme inn i rasens A-register skal alle individ i importert dølehests stamtavle gå tilbake til norske stambokførte dølehester / dølehester godkjent i norsk A-register.

Hingstene skal være godkjent av norsk kåringsnemnd.

Avkom/etterkommere etter hingster av kaldblodstraver og nordsvensk hest som var benyttet i innavlsprosjektet perioden 2000-2001 og 2002 skal godkjennes i A-registeret

8.2. Fjordhest

For å komme inn i rasens A-register skal alle individ i importert fjordhests stamtavle gå tilbake til norske stambokførte fjordhester / fjordhester godkjent i norsk A-register.

8.3. Nordlands-/lyngshest

For å komme inn i rasens A-register skal alle individ i importert nordlands-/lyngshests stamtavle gå tilbake til norske stambokførte nordlands-/lyngshester godkjent i norsk A-register.

Hingstene skal være godkjent av norsk kåringsnemnd.

9. Opplysninger i registeret

9.1 Grunndata

Grunndata for individet er:

- navn
- fødselsdato og –år
- kjønn
- avstamning
- farge
- oppdretter
- eier
- signalement

9.2. Øvrige data

Avlsorganisasjonene avgjør i samarbeid med NHS hvilke øvrige data som skal registreres.

Starum 16.03.2005